

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ
№56 БА СП А С Ө З Р Е Л И З І
2014 жылғы 13 тамыз

Қаржы нарығындағы ахуал туралы

1. Инфляция

Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің ресми деректері бойынша 2014 жылғы шілдеде инфляция 0,1 %-ды (2013 жылғы шілдеде – 0,2%) құрады. Бұл ретте азық-түлік тауарларының бағасы 0,2%-ға (0,1%-ға өсті) төмендеді. Азық-түлікке жатпайтын тауарлар 0,3%-ға (0,1%-ға) қымбаттады, ақылы қызмет көрсету тарифтері 0,3%-ға (0,3%-ға) өсті.

Азық-түлік тауарлары нарығында 2014 жылғы шілдеде көбінесе жұмыртқа - 4,2%-ға, күріш – 3,8%-ға, қант – 2,6%-ға, ұн – 2,2%-ға, шай – 1,7%-ға, ет және ет өнімдері – 0,9%-ға, кондитерлік өнімдер – 0,8%-ға, нан және макарон өнімдері – 0,7%-ға, балық және теңіз өнімдері – 0,4%-ға, көкөністердің ішінде – сәбіз (12,9%-ға) қымбаттады. Қарақұмық жармасының бағасы - 0,1%-ға, жеміс-көкөніс өнімінің ішінде - орамжапырақ (24,6%-ға), картоп – 19,9%-ға, қызылша – 1,9%-ға төмендеді.

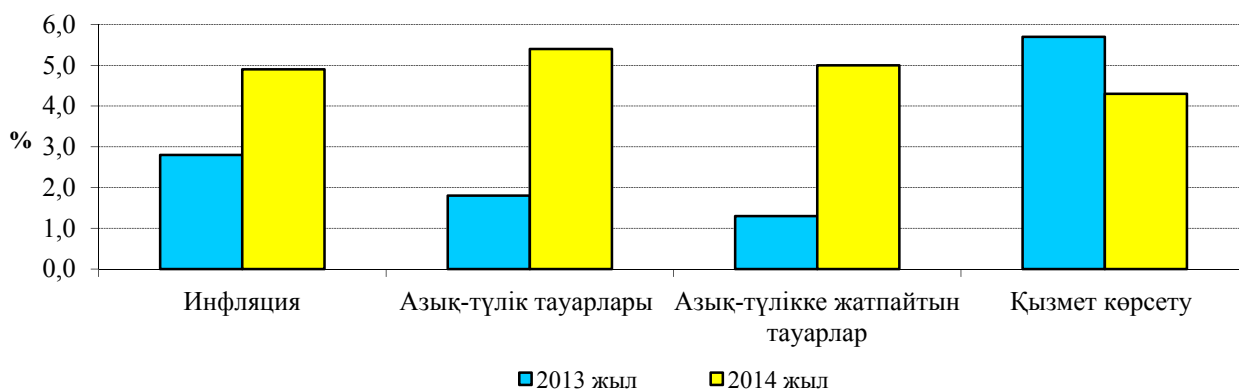
Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында матаның бағасы 0,5%-ға, аяқ киім – 0,3%-ға, тұрмыстық үй заттары – 0,4%-ға, оның ішінде, тұрмыстық тоқыма бұйымдары – 0,9%-ға, ыдыс және асхана құралдары – 0,5%-ға, дәрі-дәрмектер – 1,0%-ға өсті. Бензиннің және дизель отынының құны 0,1%-ға өсті.

Ақылы қызмет көрсету тобында тұрғын үй-коммуналдық саладағы қызметке ақы төлеу 0,2%-ға өсті. Бұл ретте тарату желілері бойынша тасымалданатын газ үшін тарифтер 2,8%-ға, ыстық су – 0,3%-ға, қоқыс жинау – 0,2%-ға, сұйытылған газ – 0,3%-ға өсті. Бұдан басқа, өткен айда амбулаторлық қызмет көрсету бағасы 0,3%-ға, көлік қызметі – 0,1%-ға, демалыс және мәдениет қызметі – 0,4%-ға, мейрамханалар мен қонақүйлер қызметі – 1,1%-ға көтерілді.

2014 жылғы қаңтар-шілдеде инфляция 4,9% (2013 жылғы қаңтар-шілдеде – 2,8%) болды. Азық-түлік тауарлары 2014 жылдың басынан бері 5,4%-ға (1,8%-ға), азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 5,0%-ға (1,3%-ға), ақылы қызмет көрсету – 4,3%-ға (5,7%-ға) қымбаттады (1-график).

1-график

2013 және 2014 жж. қаңтар-шілдедегі инфляция және оның негізгі топтары

2014 жылғы шілдеде инфляция жылдық көрсеткіш бойынша 6,9% (2013 жылғы желтоқсанда – 4,8%) болды. Азық-түлік тауарлары соңғы 12 айда 7,0%-ға (3,3%-ға), азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 7,1%-ға (3,3%-ға), ақылы қызмет көрсету – 6,6%-ға (8,0%-ға) қымбаттады.

2. Халықаралық резервтер мен ақша агрегаттары

2014 жылғы шілдеде Ұлттық Банктің халықаралық резервтері ұлғайды. Ұлттық Банктің жалпы халықаралық резервтері 27,0 млрд. АҚШ долларына дейін 2,0%-ға ұлғайды (жыл басынан бері 9,2%-ға ұлғайды). Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 2,7%-ға ұлғайып, 26,4 млрд. АҚШ долларын құрады (жыл басынан бері 9,0%-ға өсті). Ішкі валюта нарығында валютаны сату, Үкіметтің сыртқы борышына қызмет көрсету, Ұлттық қордың активтерін толықтыру Үкіметтің Ұлттық Банктегі шоттарына валютаның түсуімен, сондай-ақ банктердің Ұлттық Банктегі шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтардың ұлғаюымен бейтараптандырылды. Нәтижесінде таза валюта қорлары (ЕАВ) 2014 жылғы шілдеде 3,7%-ға ұлғайды. Алтындағы активтер оның әлем нарықтарында бағасының төмендеуі салдарынан 0,5%-ға азайды.

2014 жылғы шілдеде жалпы алғанда елдің халықаралық резервтері Ұлттық қордың шетел валютасындағы активтерін қоса алғанда (алдын ала деректер бойынша 76,8 млрд. АҚШ долл.) 103,8 млрд. АҚШ долларына дейін 0,7%-ға ұлғайды (жыл басынан бері 8,6%-ға ұлғайды).

2014 жылғы шілдеде ақша базасы 3,3%-ға кеңейіп, 3859,7 млрд. теңге болды (жыл басынан бері 36,6%-ға кеңейді). Тар ақша базасы, яғни екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі мерзімді депозиттерін есептемегендегі ақша базасы 3633,7 млрд. теңгеге дейін 3,1%-ға кеңейді.

2014 жылғы маусымда ақша массасы 13407,4 млрд. теңгеге дейін 3,8%-ға ұлғайды (жыл басынан бері 15,6%-ға өсу). Айналыстағы қолма-қол ақшаның көлемі 1452,2 млрд. теңгеге дейін 3,9%-ға өсті (жыл басынан бері 4,0%-ға төмендеді), банк жүйесіндегі депозиттер 3,8%-ға ұлғайып, 11955,2 млрд. теңгені құрады (жыл басынан бері – 18,5%-ға өсті). Ақша массасы құрылымындағы депозиттердің үлесі 2014 жылғы қаңтар-маусымда тіркелген айналыстағы қолма-қол ақша көлемінің қысқаруы аясында депозиттер көлемінің өсуі нәтижесінде 2013 жылғы желтоқсандағы 87,0%-дан 2014 жылғы маусымда 89,2%-ға дейін өсті.

Ақша мультипликаторы 2014 жылғы қаңтар-маусымда тіркелген ақша массасының өсу қарқынымен салыстырғанда ақша базасы кеңеюінің үдемелі қарқынының салдарынан 2013 жылғы желтоқсандағы 4,10-нан 2014 жылғы маусымның қорытындысы бойынша 3,61-ға дейін төмендеді.

3. Валюта нарығы

2014 жылғы шілдеде теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамы 1 АҚШ доллары үшін 183,28 – 183,53 теңге аралығында өзгерді. Айдың соңында теңгенің биржалық бағамы бір АҚШ доллары үшін 183,28 теңге болды.

2014 жылғы шілдеде қосымша сауда-саттықтардағы мәмілелерді қоса алғанда, Қазақстан қор биржасындағы биржалық операциялардың көлемі 2014 жылдың алдыңғы айымен салыстырғанда 10,8%-ға ұлғайып, 6,0 млрд. АҚШ доллары болды. Биржадан тыс валюта нарығындағы операциялардың көлемі 0,6 млрд. АҚШ долларына дейін 22,0%-ға төмендеді.

Жалпы алғанда, ішкі валюта нарығындағы операциялардың көлемі 2014 жылғы маусыммен салыстырғанда 6,9%-ға өсіп, 6,6 млрд. АҚШ доллары болды.

4. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы

2014 жылғы шілдеде Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын орналастыру бойынша 5 аукцион өткізілді. Онда 5 жылдық МЕОКАМ (17,8 млрд. теңге), 7

жылдық МЕУКАМ (8,3 млрд. теңге), 11 жылдық МЕУКАМ (23,5 млрд. теңге), 20 жылдық МЕУКАМ (48,7 млрд. теңге), 25 жылдық МЕУКАМ (25,0 млрд. теңге) орналастырылды.

Орналастырылған бағалы қағаздар бойынша тиімді кірістілік: 5 жылдық МЕОКАМ бойынша – 6,25%, 7 жылдық МЕУКАМ бойынша – 6,65%, 11 жылдық МЕУКАМ бойынша – 7,25%, 20 жылдық МЕУКАМ бойынша – 8,05%, 25 жылдық МЕУКАМ бойынша – 8,35% болды.

Қаржы министрлігінің айналыстағы бағалы қағаздарының көлемі алдыңғы аймен салыстырғанда 1,8%-ға ұлғая отырып, 2014 жылғы шілденің соңында 3940,7 млрд. теңгені құрады.

Қазақстан Ұлттық Банкінің қысқа мерзімді ноттары.

2014 жылғы шілдеде Ұлттық Банктің 3 айлық ноттарын орналастыру бойынша 3 аукцион болды (3,0 млрд. теңге, 3,0 млрд. теңге және 4,0 млрд. теңге). Орналастырылған ноттар бойынша тиімді кірістілік 3,27%-ды құрады.

2014 жылғы шілденің соңында айналыстағы ноттардың көлемі 2014 жылғы маусыммен салыстырғанда 45,5%-ға ұлғайып, 15,9 млрд. теңгені құрады.

5. Банкаралық ақша нарығы

2014 жылғы маусымда орналастырылған банкаралық депозиттердің жалпы көлемі 2014 жылғы мамырмен салыстырғанда 10,9%-ға ұлғайып, баламасында 4063,6 млрд. теңге болды.

Теңгемен орналастырылған банкаралық депозиттердің көлемі 0,1% қысқарып, 651,5 млрд. теңге (орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 16%) болды. Бұл ретте теңгемен орналастырылған банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2014 жылғы мамырдағы 2,78%-дан 2014 жылғы маусымда 2,81%-ға дейін ұлғайды.

2014 жылғы маусымда доллармен орналастырылған депозиттердің көлемі 2014 жылғы мамырмен салыстырғанда 14,7%-ға ұлғайып, 17,6 млрд. АҚШ долларын (орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 79,4%-ы) құрады. Доллармен орналастырылған депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2014 жылғы мамырдағы 0,05%-дан 2014 жылғы маусымда 0,04%-ға дейін қысқарды.

Ресей рублімен және еуромен орналастырылған депозиттердің көлемі көп емес – орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің тиісінше 2,4%-ы және 2,2%-ы.

Шетел валютасындағы банкаралық депозиттердің үлесі орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 2014 жылғы мамырдағы 82,2%-дан 2014 жылғы маусымда 84,0%-ға дейін ұлғайды. Шетел валютасымен резидент емес банктерде орналастырылған депозиттердің үлесі орналастырылған банкаралық депозиттердің жалпы көлемінің 2014 жылғы мамырдағы 81,8%-дан 2014 жылғы маусымда 83,6%-ға дейін ұлғайды.

Ұлттық Банк банктерден тартқан депозиттердің көлемі 2014 жылғы мамырмен салыстырғанда 2014 жылғы маусымда 1,3%-ға қысқарып, 607,9 млрд. теңгені құрады.

6. Депозит нарығы

Депозиттік ұйымдардағы резиденттер депозиттерінің жалпы көлемі 2014 жылғы маусымда 11955,2 млрд. теңгеге дейін 3,8%-ға көтерілді (жылдың басынан бері 18,5%-ға өсті). Заңды тұлғалардың депозиттері бір айда 7631,7 млрд. теңгеге дейін 4,8%-ға көтерілді (жылдың басынан бері 23,5%-ға өсті), жеке тұлғалардың депозиттері 4323,4 млрд. теңгеге дейін 1,9%-ға ұлғайды (жылдың басынан бері 10,7 %-ға өсті).

Ұлттық валютадағы депозиттердің көлемі 2014 жылғы маусымда 5,6%-ға 6615,7 млрд. теңгеге дейін ұлғайды (заңды тұлғалардікі – 8,2%-ға өсті, жеке тұлғалардікі – 0,3%-ға өсті), шетел валютасымен – 1,5%-ға 5339,4 млрд. теңгеге дейін ұлғайды (заңды тұлғалардікі – 0,2%-ға өсті, жеке тұлғалардікі – 3,4%-ға өсті). Теңгемен депозиттердің үлес салмағы бір айда 54,4%-дан 55,3%-ға дейін өсті.

Халықтың (резидент еместерді қоса есептегенде) банктердегі салымдары 2014 жылғы маусымда 4364,8 млрд. теңгеге дейін 2,0%-ға ұлғайды (жыл басынан бері 10,6%-ға өсті). Халық салымдарының құрылымында теңгемен депозиттер 2026,8 млрд. теңгеге дейін 0,3%-ға өсті, шетел валютасындағы депозиттер 2338,0 млрд. теңгеге дейін 3,6%-ға өсті. Халық салымдарының құрамында теңгедегі депозиттердің үлес салмағы бір айда 47,2%-дан 46,4%-ға дейін төмендеді.

2014 жылғы маусымда мерзімді депозиттер 7786,0 млрд. теңгеге дейін 0,1%-ға төмендеді. Мерзімді депозиттердің құрамында теңгемен депозиттер 4109,6 млрд. теңгеге дейін 0,8%-ға ұлғайды, шетел валютасымен депозиттер 3676,4 млрд. теңгеге дейін 1,0%-ға төмендеді.

2014 жылғы маусымда банктік емес заңды тұлғалардың теңгемен мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 5,1% (2014 жылғы мамырда – 5,6%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 8,0% (8,9%) болды.

7. Кредит нарығы

Банктердің экономиканы кредиттеуінің жалпы көлемі 2014 жылғы маусымда 1,2%-ға төмендеп, 12163,3 млрд. теңгені құрады (жыл басынан бері 7,7%-ға өсті).

Ұлттық валютадағы кредиттердің көлемі 8118,1 млрд. теңгеге дейін 1,0%-ға өсті (жыл басынан өсім 2,3%), шетел валютасындағы кредит көлемі 4045,2 млрд. теңгеге дейін 5,2%-ға төмендеді (жыл басынан бері өсім 20,6%). Теңгедегі кредиттердің үлес салмағы бір айда 65,3%-дан 66,7%-ға дейін өсті.

Ұзақмерзімді кредиттеу 2014 жылғы маусымда 1,1%-ға төмендеп, 9785,6 млрд. теңге құрады, қысқамерзімді кредиттеу 2377,7 млрд. теңгеге дейін 1,3%-ға төмендеді. Ұзақмерзімді кредиттердің үлес салмағы бір айда 80,4%-дан 80,5%-ға дейін өсті.

Заңды тұлғаларға берілген кредиттердің көлемі 2014 жылғы маусымда 8200,4 млрд. теңгеге дейін 1,9%-ға төмендеді, жеке тұлғаларға кредиттер 3962,9 млрд. теңгеге дейін 0,4%-ға ұлғайды. Жеке тұлғаларға берілген кредиттердің үлес салмағы бір айда 32,1%-дан 32,6%-ға дейін ұлғайды.

Шағын кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеу 2014 жылғы маусымда 1540,4 млрд. теңгеге дейін 2,2%-ға өсті (жыл басынан бері өсім 20,0%), бұл экономикаға берілген кредиттердің жалпы көлемінің 12,7%-ын құрайды.

Салалар бойынша банктердің экономикаға берілген кредиттерінің ең қомақты сомасы сауда (жалпы көлемдегі үлесі – 19,6%), құрылыс (11,3%), өнеркәсіп (10,8%), көлік (3,5%) және ауыл шаруашылығы (3,5%) сияқты салаларға тиесілі.

2014 жылғы маусымда банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютада берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 10,4% (2014 жылғы мамырда – 11,0%), жеке тұлғаларға – 19,8% (19,0%) болды.

8. Экономиканың нақты секторы кәсіпорындарына 2014 жылғы 2-тоқсандағы мониторинг нәтижелері туралы

2014 жылғы шілдеде экономиканың нақты секторындағы ахуалды бағалау мақсатында 2014 жылғы 2-тоқсан бойынша кәсіпорындардың кезекті мониторингі жүргізілді. Ел экономикасының негізгі салаларын құрайтын мониторингке қатысушы кәсіпорындар саны 2014 жылғы 1 тоқсандағы пікіртерімен салыстырғанда 2682-ден бастап 2704-ке дейін, оның ішінде орта және ірілері – 1549-ға дейін ұлғайды.

2014 жылғы 2-тоқсанда теңгенің АҚШ долларына, еуроға және Ресей рубліне бағамының өзгеруінің шаруашылық қызметіне теріс ықпалын сезінген кәсіпорындардың үлесі азайды (тиісінше 36,1%-ға, 25,5%-ға және 28,5%-ға дейін). Теңгенің осы валюталарға қатысты бағамының өзгеруінен шаруашылық қызметіне ықпалын сезінбеген кәсіпорындардың үлесі тиісінше 45,2%, 53% және 51,2% болды.

2014 жылғы 2-тоқсанда кредит алған кәсіпорындардың үлесі аз ғана (2014 жылғы 1-тоқсандағы 20%-дан 20,6%-ға дейін) ұлғайды, ал банктердің кредиттері бойынша

берешегі бар кәсіпорындар саны алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда ұлғайып, 38,1%-ды құрады. 2014 жылғы 3-тоқсанда кредит алуға кәсіпорындардың 23,2%-ы ниетті (2014 жылғы 2-тоқсанда - 23,9%).

Кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігі айтарлықтай жақсарды: инвестицияларды қаржыландырмаған кәсіпорындардың үлесі (33%-ға дейін) азайды, осы мақсатқа меншікті қаражатын және банктердің кредиттерін пайдаланған кәсіпорындардың үлесі (тиісінше 61,4%-ға және 6,1%-ға дейін) ұлғайды.

Теңгемен берілген кредиттер бойынша орташа пайыздық мөлшерлеме деңгейі өзгерген жоқ, ал шетел валютасымен берілген кредиттер – 2014 жылғы 1-тоқсандағы 9,5%-дан 8,5%-ға дейін төмендеді.

Жалпы нақты сектор бойынша кәсіпорындардың дайын өніміне сұраныстың өскені байқалады. Бұл ретте сұраныстың ұлғаюын кәсіпорындардың 23,1%-ы (2014 жылғы 1-тоқсанда – 13,1%), сұраныстың төмендеуін респонденттердің 19,8%-ы (2014 жылғы 1-тоқсанда – 29,2%) атап өтті.

Аз ғана өсу «өңдеуші өнеркәсіп», «тұру және тамақтану қызметтері», «құрылыс» және «ақпарат және байланыс» сияқты салаларда байқалды. Ал «электрмен жабдықтау, газ, бу беру және ауа баптау» салаларында сұраныс айтарлықтай төмендеді.

2014 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда 2014 жылғы 3-тоқсанда кәсіпорындардың күтуі бойынша жалпы нақты сектор бойынша дайын өнімге деген сұраныс айтарлықтай өседі.

Жалпы нақты сектор бойынша кәсіпорындардың дайын өнімдері бағасының өсуі айтарлықтай баяулады. Бұл ретте бағаның өсу қарқынының төмендеуі барлық салада байқалды. Бағалардың өсуінің барынша айтарлықтай бәсеңдеуі «электрмен қамту, газ, бу беру...», «өңдеуші өнеркәсіп» және «көтерме және бөлшек сауда...» салаларында орын алды.

2014 жылғы 2-тоқсанда кәсіпорындардың – тұтынушылық өнімдерді өндірушілердің дайын өнімдері мен қызметтері бағасының (бұдан әрі – тұтынушылық өнім мен қызмет бағасы) өсуі де баяулады.

2014 жылғы 3-тоқсанда 2014 жылғы 2-тоқсанға қарағанда жалпы экономиканың нақты секторы бойынша дайын өнім бағасының өсуі біраз баяулайды деп күтіледі. Айтарлықтай баяулау «көтерме және бөлшек сауда...», «құрылыс», «сумен жабдықтау, кәріз жүйесі, қалдықтарды жинауды және бөлуді бақылау», «тау-кен өнеркәсібі, «өңдеу өнеркәсібі» салаларында күтіледі.

2014 жылғы 3-тоқсанда кәсіпорындардың күтуі бойынша тұтынушылық өнім мен қызмет бағасының қарқыны біраз төмендей отырып, бірқалыпты өсуін жалғастырады.

2014 жылғы 2-тоқсанда шикізат пен материалдар бағасының өсуі баяулады. Бағаның өсуінің айтарлықтай баяулауы «электрмен қамту, газ, бу беру...», «сумен жабдықтау, кәріз жүйесі, қалдықтарды жинауды және бөлуді бақылау», «тұру және тамақтану қызметтері» және «көтерме және бөлшек сауда...» салаларында байқалды.

2014 жылғы 2-тоқсанда бағалардың төмендеуін күтетін кәсіпорындар үлесі 0,5%-дан 1%-ға дейін азайды.

Жалпы нақты сектор кәсіпорындарының қаржылық жағдайы 2014 жылғы 2-тоқсанда біраз жақсарды: рентабельділігі төмен және шығынды кәсіпорындардың үлесі (2014 жылғы 1-тоқсандағы 21,8%-дан 24,5%-ға) азайды, орта және жоғары рентабельді кәсіпорындардың үлесі (2014 жылғы 1-тоқсандағы 78,2%-дан 75,5%-ға) ұлғайды.